

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Krameris (spr.)
Sędziowie:	SSA Witold Franckiewicz SSA Wiesław Pędziwiatr
Protokolant:	Anna Turek

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Marka Ratajczyka

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2013 r.

sprawy **P. R.**

oskarżonego z art. 148 § 1 k.k.

z powodu apelacji wniesionej przez oskarżonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy

z dnia 22 stycznia 2013 r. sygn. akt III K 109/12

I. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok wobec oskarżonego P. R.;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. K. J. 600 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oskarżonemu w postępowaniu odwoławczym oraz 138 zł tytułem zwrotu VAT;

III. zwalnia oskarżonego P. R. od obowiązku poniesienia kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze, zaliczając je na rachunek Skarbu Państwa.

UZASADNIENIE

P. R. został oskarżony o to, że : w dniu 31 maja 2012 r. w L. w mieszkaniu przy ul. (...) działając w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia swojej matki C. R. dokonał jej zabójstwa w ten sposób, że chwycił rękoma pokrzywdzoną za szyję, zaciskając swe ręce na szyi matki, po czym zadzierzgnął pętlę z kabla elektrycznego wokół szyi pokrzywdzonej, w wyniku czego doszło do zagardlenia oraz zadławienia, co skutkowało zgonem C. R. poprzez uduszenie; - **to jest o przestępstwo z art. 148 § 1 k.k.**

Sąd Okręgowy w Legnicy wyrokiem z dnia 22 stycznia 2013 r., sygn. akt: III K 109/12 uznał oskarżonego P. R. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu opisanego w części wstępnej wyroku i za to na podstawie art. 148 § 1 k.k. skazał go na karę 15 lat pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył temu oskarżonemu okres zatrzymania i tymczasowego aresztowania w sprawie od dnia 31.05.2012 r. do dnia 22.01.2013 r.

Zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. K. J. za udzieloną oskarżonemu obronę z urzędu wynagrodzenie w kwocie 720 zł plus 165,60 zł z tytułu podatku VAT.

Na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych, zaliczając je na rachunek Skarbu Państwa.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości imieniem oskarżonego P. R. jego obrońca.

Na zasadzie art. 438 k.p.k. zarzucił:

1. Naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na treść orzeczenia, w szczególności:

a) art. 193 k.k. w zw. z art. 202 k.p.k. i art. 4 i 7 k.p.k. poprzez oddalenie wniosków obrony o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego o specjalności psychologa na okoliczność rozwoju osobowości oskarżonego P. R., jego rozwoju intelektualnego oraz emocjonalnego, wpływu zachowania C. R. na osobę oskarżonego, w szczególności w dacie popełnienia przez niego czynu, jego stosunków z bratem i jego wzmożonej agresji wobec oskarżonego, a także wpływu na jego zachowanie i osobowość, a także wniosku o ponowne zasięgnięcie opinii dwóch biegłych psychiatrów, z uwzględnieniem opinii psychologa celem ponownej odpowiedzi na pytanie zawarte w art. 202 k.p.k., w sytuacji gdy z okoliczności niniejszej sprawy w sposób oczywisty wynikała konieczność wyczerpania wszystkich środków dowodowych zmierzających do prawidłowego ustalenia okoliczności osobistych oskarżonego, zwłaszcza w dacie i chwili popełnienia przez niego zarzucanego mu czynu – z uwagi na charakter czynu i osobę pokrzywdzonej, wyjaśnienia samego oskarżonego i zeznania świadków oraz jego dokumentację medyczną; w szczególności z uwagi na fakt, iż tylko biegły sądowy psycholog posługuje się w trakcie badań innymi metodami poznawczymi niż tylko rozmowa z oskarżonym i jest zdecydowanie bardziej kompetentny dla wydania opinii w przedmiocie rozwoju intelektualnego, emocjonalnego oraz osobowościowego badanego, niż lekarz psychiatra;

b) art. 410 k.p.k. w zw. z art. 4 i 7 k.p.k. polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów przez brak logicznego konstruowania wniosków z ustalonych faktów, konsekwencją czego było uznanie, że oskarżony nie daje oznak pozytywnej prognozy kryminologicznej, a podając niepamięć co do przebiegu czynności wykonawczej czynu i użycia kabla elektrycznego ewidentnie chciał pomniejszyć swoją winę, podczas gdy z treści dowodów przeprowadzonych w toku postępowania kształtuje się zupełnie odmienny obraz osoby oskarżonego, na co w szczególności wskazuje jego zachowanie po popełnieniu czynu.

2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na:

a) niedokonaniu przez Sąd I instancji prawidłowych i wyczerpujących ustaleń w zakresie niezbędnym do właściwej oceny przesłanek wymiaru kary określonych w art. 53 § 2 k.k., w szczególności odnoszących się do motywacji oskarżonego, jego właściwości i warunków osobistych;

b) dokonaniu przez Sąd I instancji nieprawidłowych ustaleń i nie uwzględnienie w stopniu odpowiadającym wnioskowi płynącemu z zebranego w sprawie materiału dowodowego zachowania oskarżonego po popełnieniu przestępstwa, które w sposób zdecydowany stanowiło decydująco pozytywną przesłankę wymiaru kary, o której mowa w art. 53 § 2 k.k.,

a także, z ostrożności procesowej, w przypadku gdyby Sąd nie podzielił powyższych argumentów:

3. rażąco niewspółmierność orzeczonej wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności przez jej wymierzenie w granicach maksymalnej wysokości podstawowego typu przewidzianego w art. 32 pkt3) w zw. z art. 37 k.k., tj. 15 lat, pomimo wystąpienia okoliczności łagodzących o istotnym znaczeniu, które nie zostały uwzględnione przez Sąd w prawidłowym stopniu;

w n i ó s ł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez obniżenie orzeczonej wobec oskarżonego wyrokiem Sądu I instancji kary pozbawienia wolności poniżej jej górnej granicy zagrożenia ustawowego przewidzianego w podstawowym typie kary pozbawienia wolności określonym w art. 32 pkt3) w zw. z art. 37 k.k., tj. poprzez wymierzenie mu kary niższej niż 15 lat pozbawienia wolności;

ewentualnie – w przypadku uznania zasadności argumentacji obrony w zakresie zarzutów dotyczących braków dowodowych i błędów w ustaleniach stanu faktycznego:

2. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji,

oraz

3. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy oskarżonego działającego z urzędu – kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu w toku postępowania przygotowawczego (330 zł netto + VAT), postępowania przed Sądem I (720 zł netto + VAT) oraz Sądem II instancji 600 zł netto + VAT).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zarzuty zawarte w środku odwoławczym nie zasługiwały na uwzględnienie.

Pierwsza grupa zarzutów obraży prawa procesowego art. 193 i 202 k.p.k. (bez wskazania paragrafów) oraz art. 4 i 7 k.p.k., dotyczy problemu nieprzeprowadzenia w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji dowodu z opinii psychologa na okoliczność rozwoju osobowościowego, intelektualnego i emocjonalnego oskarżonego P. R., jego stosunków z bratem, wpływu zachowania pokrzywdzonej matki na osobę oskarżonego, w szczególności w dacie czynu. Zdaniem skarżącego ustalenia biegłego psychologa byłyby podstawą do wydania opinii przez biegłych lekarzy psychiatrów o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego.

Przedstawione w apelacji rozumowanie o sposobie badania sądowo-psychiatrycznego odbiega od procedury uregulowanej w art. 202 § 1 i 2 k.p.k.

Na wstępie wskazać należy, że już na etapie postępowania przygotowawczego Prokurator Rejonowy w Legnicy zlecił biegłym lekarzom psychiatrom A. J. i J. B. przeprowadzenie badania stanu psychicznego podejrzanego P. R. (postanowienie, k. 216-217). Biegłe – specjalistki psychiatrii wydały opinię pisemną, w której stwierdziły, że P. R. nie miał tempore criminis z przyczyn chorobowych zniesionej, ani w stopniu znacznym ograniczonej zdolności rozumienia znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem – w rozumieniu art. 31 § 1 i 2 k.k. (opinia sądowo-psychiatryczna, k. 265-272).

Wnioski opinii poprzedziła analiza akt sprawy, badanie stanu psychicznego oskarżonego, ustalenia o jego poziomie intelektualnym i uczuciowości. We wnioskach biegłe stwierdziły m.in., że działanie oskarżonego było wynikiem rozhamowującego działania alkoholu, który obniża kontrolę intelektualną nad emocjami i zachowaniem oraz zaistniałej sytuacji (konflikt z matką), k. 271.

Biegłe na rozprawie sądowej (k.548-549) podtrzymały w pełni treści zawarte w opinii pisemnej. Wyjaśniły, że przeprowadzając badanie psychiatryczne były w stanie wykluczyć u oskarżonego chorobę psychiczną w rozumieniu psychozy i ocenić sprawność funkcji intelektualnych. Materiał, którym dysponowały łącznie z dokumentacją z leczenia

szpitalnego był dla nich wystarczający dla oceny stanu psychicznego oskarżonego pod kątem jego poczytalności. Dlatego nie widziały konieczności poszerzania badania o badanie psychologiczne.

W myśl przepisu art. 202 §1 k.p.k. w celu wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, powołuje co najmniej dwóch biegłych lekarzy psychiatrów. W niniejszej sprawie warunek ten został spełniony. Wprawdzie § 2 przywołanego artykułu przewiduje, że do udziału w wydaniu opinii powołuje się ponadto biegłego lub biegłych innych specjalności, jednakże decyzja sądu w tym zakresie uzależniona jest od złożenia stosownego wniosku przez psychiatrów. Brak takiego wniosku wyklucza możliwość postawienia sądowi orzekającemu zasadnego zarzutu obrazy omawianego przepisu, a także obrazy przepisu art. 170 § 1 k.p.k. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2006 r., IV K 446/05, Lex nr 183073).

Biegli lekarze psychiatrzy w toku badania oskarżonego przeanalizowali stan psychiki oskarżonego w chwili czynu, a więc nie tylko okoliczności poczytalności lecz także emocje rządzących osobą badaną. Przypadek oskarżonego nie był dla biegłych trudny do zdiagnozowania, toteż wyjaśnili, że nie widzieli potrzeby wnioskowania o powołanie do zespołu opiniującego psychologa. Oczywiście jest, że lekarze psychiatrzy również dysponują podstawową wiedzą z zakresu psychologii.

Badanie psychologiczne oskarżonego jest jednym z badań pomocniczych dla opinii biegłych psychiatrów, zatem przeprowadza się je, gdy potrzebują go biegli psychiatrzy dla wykonania zleconego im zadania (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 grudnia 2009 r., II AKa 225/09, KZS 2010/4/27).

W jednym z judykatów Sąd Najwyższy stwierdził, że nie podziela poglądu, aby odmowa przeprowadzenia dodatkowych badań z zakresu psychologii (...) przesądzała o niepełności wydanej opinii psychiatrycznej. Badania dodatkowe mają w orzecznictwie sądowo-psychiatrycznym jedynie znaczenie pomocnicze, a wybór metod badawczych należy do biegłych, byleby tylko biegli przekonująco uzasadnili swoje stanowisko w kwestii potrzeby lub braku potrzeby przeprowadzenia takich badań.

Regulacja prawna nie pozwala na mnożenie wniosków o dopuszczenie nowych dowodów w postaci nowych opinii biegłych. Aktywność stron w tej kwestii poddawana jest ocenie w oparciu o kryteria zawarte w art. 201 k.p.k., które w całości i bez reszty – z wyłączeniem art. 170 § 2 k.p.k. – regulują sposób uzyskiwania przez sąd opinii biegłego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2003 r., IV KK 81/03, Lex nr 81193).

Nota bene skarżący w apelacji nie postawił zarzutu obrazy art. 201 k.p.k., tylko nie wiadomo z jakiego powodu zarzucił naruszenie art. 193 i 202 k.p.k., co nie przystaje do realiów sprawy.

Sąd Apelacyjny mając na względzie fakt, iż oskarżony dopuścił się zabójstwa matki, z urzędu dopuścił w postępowaniu odwoławczym dowód z opinii biegłej psycholog, która po zbadaniu oskarżonego przybliżyła na rozprawie jego sylwetkę tak pod względem osobowości, intelektu jak i stanu emocjonalnego.

Biegła potwierdziła w tym zakresie oceny dokonane przez biegłych psychiatrów. W żadnym razie nie dopatrzyła się w działaniu oskarżonego stanu silnego wzburzenia. Dominację emocji nad intelektem w chwili czynu wywiodła ze stanu nietrzeźwości oskarżonego. Na tę zależność wskazali także psychiatrzy.

Tempore criminis pokrzywdzona nie zachowywała się w sposób, który mógłby zaskoczyć oskarżonego. Jak stwierdziła biegła psycholog nie można powiedzieć, że oskarżony P. R. był ofiarą w relacjach z matką. Posądzanie matki mogło go irytować, ale nie wywołać tak silnej reakcji. Zdaniem biegłej to wcześniejsza kłótnia z konkubiną brata wytrąciła z równowagi oskarżonego, dlatego potem pił alkohol. Analizując problem stanu silnego wzburzenia biegła zbadała jaki wpływ na zachowanie sprawcy miał alkohol, a jaka sytuacja. Według niej wszystko wskazuje na to, że tu alkohol spowodował takie, a nie inne zachowanie, które przejawiało się w czynie, którego dokonał. Sam oskarżony w toku badania przyznał, że gdyby był trzeźwy, to być może nie zareagowałby tak silnie.

Odnosząc się do kwestii intelektu oskarżonego, biegła nie stwierdziła potrzeby przeprowadzania badań testowych oskarżonego. P. R. jest osobą sprawną intelektualnie. Badanie testowe mogłoby uściślić poziom JQ, a to nie ma wpływu na ogólny obraz sytuacji. Badanie stanu inteligencji nie wpływałoby na wnioski końcowe. Nadto biegła określiła osobowość oskarżonego jako osobowość z elementami dysocjalnymi, co jasno umotywowano na rozprawie (k. 637).

Uzupełnienie postępowania dowodowego o opinię biegłej psycholog aczkolwiek niekonieczne, to dopełniło wiedzy o osobie sprawcy, który dopuścił się matkobójstwa. W tej sytuacji Sąd odwoławczy na podstawie art. 201 k.p.k. oddalił wniosek obrońcy oskarżonego o dopuszczenie dowodu z nowej pary biegłych psychiatrów, którzy wydaliłyby nową opinię wspólnie z biegłym psychologiem. Wydane opinie są jasne, pełne, wewnętrznie spójne. Zgodne są opinie psychiatrów z opinią psychologa w zakresie w jakim dotyczą stanu intelektualnego i emocjonalnego sprawcy. Z żadnych opinii nie można wywodzić wniosku o działaniu oskarżonego w stanie silnego wzburzenia, o jakim mowa w art. 148 § 4 k.k. Z opinii wszystkich biegłych wynika, że głównym czynnikiem rozhamowującym emocje był alkohol.

Jak już wyżej wskazano powołanie innych biegłych byłoby uzasadnione tylko z powodów określonych w art. 201 k.p.k., a takie *in concreto* nie zachodziły. Na marginesie zauważyć należy, że tak jak w apelacji postawiono zarzut obrazy art. 193 i 202 k.p.k., tak i wniosek dowodowy skonstruowany został w oparciu o art. 202 § 1 k.p.k., bez wskazania przepisu art. 201 k.p.k. i bez powołania się na przesłanki określone w tym przepisie.

Nie znalazły akceptacji Sądu Apelacyjnego zarzuty obrazy art. 410 k.p.k. w zw. z art. 4 i 7 k.p.k. (pkt 1b apelacji), polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów i związane z nimi zarzut rażącej niewspółmierności kary (pkt 3). Wbrew skarżącemu Sąd Okręgowy wyprowadził logiczne, prawidłowe wnioski z ustalonych faktów. Przyznanie się oskarżonego do pozbawienia życia matki w rozmowie z konkubina, nie jest okolicznością nadzwyczajną. W sytuacji, gdy oskarżony sam zamieszkiwał z matką, pozostawił po zdarzeniu mieszkanie zamknięte na klucz, brak byłoby podstaw do poszukiwania sprawcy zabójstwa wśród osób trzecich. Zawiadomienie policji o czynie, zresztą pod namową byłej konkubiny, jest z jednej strony okolicznością wpływającą na korzyść oskarżonego, to z drugiej strony nie należy jej przeceniać z uwagi na zawężony krąg osób, które policja brałaby pod uwagę w śledztwie. Nie jest pozbawione sensu rozumowanie sądu, że przedstawiając przebieg zdarzenia, oskarżony chciał pomniejszyć swoją winę nie wspominając o użyciu do duszenia pokrzywdzonej kabla.

W realiach rozpoznawanej sprawy nie do końca są zrozumiałe wywody obrony o wątpliwościach co do rodzaju zamiaru działania oskarżonego. To prawda, że o zamiarze sprawcy winien świadczyć całokształt tak przedmiotowych jak i podmiotowych okoliczności. Tym nie mniej możliwe jest ustalenie zamiaru sprawcy także na podstawie samych tylko przedmiotowych okoliczności.

Jak ustalił Sąd Okręgowy pijany oskarżony P. R. zdenerwowany zachowaniem matki, zaczął ją dusić rękoma za szyję, a później gdy leżała na podłodze unieruchamiając ofiarę ciężarem swojego ciała, siedząc na jej tułowiu, przyciskając swoimi pośladkami i biodrami okolice nadbrzusza i podbrzusza, obustronnie dusił pokrzywdzoną kablem elektrycznym. Gdy przestała dawać oznaki życia wyszedł z mieszkania zamykając drzwi na klucz.

Już ten opis strony przedmiotowej czynu nie nasuwa najmniejszych wątpliwości co do słuszności ustaleń sądu pierwszej instancji o umyślnym działaniu oskarżonego w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia człowieka. Wobec takiego zachowania dla ustalenia rodzaju zamiaru nie jest konieczne rozważanie pobudek działania sprawcy, stosunku do pokrzywdzonej przed popełnieniem przestępstwa. Gdy zważyć do tego na chorobę pokrzywdzonej, jej bezradność, trudności w poruszaniu się, to intensywne duszenie tak rękoma jak i narzędziem w postaci kabla, musiało spowodować zejście śmiertelne ofiary, oskarżony zaś miał świadomość konieczności zaistnienia tego skutku i takiego skutku pragnął.

Wymierzając oskarżonemu karę Sąd Okręgowy wziął pod uwagę wszystkie dyrektywy sądowego wymiaru kary określone w art. 53 k.k. Wziął pod uwagę wszystkie okoliczności obciążające i łagodzące, a w następstwie ich rzetelnej analizy prawidłowo ukształtował orzeczenie o karze.

Bez względu na sposób określenia stopnia demoralizacji sprawcy „znaczny”, „daleki”, zauważyć trzeba, że w pierwszej kolejności sprawcę określa czyn, jakiego się dopuścił. Oskarżony P. R. pozbawił życia własną matkę, która była osobą schorowaną, niepełnosprawną, wymagającą opieki najbliższych. To sytuuje oskarżonego w gronie sprawców głęboko zdemoralizowanych, zasługujących na długotrwałą izolację. Wziąwszy nawet pod uwagę to, że chora matka mogła go denerwować swoimi zachowaniami, to jak orzekli biegli, to alkohol w tej sytuacji obniżył jego zdolność do kontroli emocji. Jak stwierdziła biegła psycholog, gdyby oskarżony był trzeźwy do czynu by nie doszło, zwłaszcza, że sytuacje konfliktowe z matką nie były mu obce, zdarzały się już wcześniej. Pod wpływem alkoholu oskarżony miał obniżony poziom wyzwalania agresji. Trudne relacje z bratem nie miały znaczenia dla zachowania krytycznego wobec matki.

Wszystkie rozważania zawarte w apelacji dotyczące okoliczności, w których wymierzona jest kara 25 lat pozbawienia wolności lub kara dożywotniego pozbawienia wolności, są rozważaniami teoretycznymi. W niniejszej sprawie mają takie znaczenie, że przemawiają za tym że żadnej z kar wyjątkowych Sąd Okręgowy oskarżonemu P. R. nie wymierzył. Ukształtował ją w podstawowych granicach ustawowego zagrożenia, przez co nie przekreślił szans na powrót do społeczeństwa. Kara 15 lat pozbawienia wolności w realiach niniejszej sprawy w żadnej mierze nie nosi cech rażącej niewspółmierności w rozumieniu art. 438 pkt 4 k.p.k.

Oskarżony pozbawił życia własną schorowaną i bezbronną matkę, osobę dla niego najbliższą. Niewątpliwie ich sytuacja rodzinna była trudna, a nawet uciążliwa dla obu stron. Nie mniej jednak oskarżony nie działał w stanie silnego wzburzenia, a przyczyną jego zachowania był stan upojenia alkoholowego rozhamowujący emocje. Przyznanie się do czynu, zawiadomienie o czynie policji, nie są w realiach niniejszej sprawy okolicznościami tak dużej rangi, że powinny rzutować na dalsze złagodzenie kary.

Słusznie Sąd Okręgowy wskazał, że wszystkie te okoliczności, które przemawiałyby na korzyść oskarżonego skutkowały tym, iż nie orzeczono kary wyjątkowego rodzaju, mimo że czyn jakiego się dopuścił oskarżony tj. zabójstwa matki jest czynem wyjątkowym, który zasługuje na zdecydowane napiętnowanie.

Z tych wszystkich przyczyn Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżony wyrok jako prawidłowy w całym zakresie, nie znajdując podstaw do uwzględnienia zarzutów zawartych w apelacji.

Mając na uwadze trudną sytuację materialną oskarżonego, Sąd zwolnił go od ponoszenia kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze (art. 624 § 1 k.p.k. w zw. z art. 634 k.p.k. w zw. z art. 17 ustawy o opłatach w sprawach karnych).

Podstawę zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz adw. K. J. kosztów nieopłaconej obrony z urzędu oskarżonego w postępowaniu odwoławczym stanowi przepis art. 29 ustawy Prawo o adwokaturze.

Wbrew żądaniu obrońcy zawartemu w pkt 3 wniosków o kosztach obrony przed Sądem I instancji, orzekł Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku.